

Sygn. akt II CSK 585/18

POSTANOWIENIE

Dnia 28 maja 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Monika Koba

w sprawie z wniosku U. C. i M. C.
przy uczestnictwie P. Spółki Akcyjnej z siedzibą w K.
o ustanowienie służebności przesyłu,
na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 28 maja 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej uczestnika postępowania
od postanowienia Sądu Okręgowego w P.
z dnia 13 kwietnia 2018 r., sygn. akt XV Ca [...],

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) zasądza od uczestnika na rzecz wnioskodawców kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 5 lipca 2017 r. Sąd Rejonowy w P. uwzględnił częściowo wniosek U. C. i M. C. ustanawiając na nieruchomości stanowiącej ich własność służebność przesyłu na rzecz uczestnika P. S.A. w K. za wynagrodzeniem w kwocie 11.443 zł. Postanowieniem z dnia 13 kwietnia 2018 r. Sąd Okręgowy w P., orzekając na skutek apelacji wnioskodawców i uczestnika, uwzględniając częściowo apelację wnioskodawców, zmienił zaskarżone postanowienie w ten tylko sposób, że podwyższył wynagrodzenie za ustanowienie służebności przesyłu do kwoty 17.458 zł, a w pozostałym zakresie oddalił apelację wnioskodawców, a apelację uczestnika w całości.

Orzeczenie to zostało zaskarżone skargą kasacyjną przez uczestnika. Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne – czy sąd orzekający wiąże domniemanie dobrej wiary w przypadku, gdy przez stronę przeciwną nie została udowodniona zła wiara posiadacza, nie został powołany żaden dowód na okoliczność złej wiary posiadacza, ani całokształt materiału dowodowego zgromadzonego w toku sprawy (w tym przedstawiony przez posiadacza) nie pozwala jednoznacznie przesądzić o tym, że posiadacz znajdował się w złej wierze oraz czy posiadacz powinien wykazać, że znajdował się w dobrej wierze, w sytuacji, gdy przez stronę przeciwną nie została udowodniona zła wiara posiadacza, nie został powołany żaden dowód na okoliczność złej wiary ani całokształt materiału dowodowego zgromadzonego w toku sprawy (w tym przedstawiony przez posiadacza), nie pozwala jednoznacznie przesądzić o tym, że posiadacz znajdował się w złej wierze, a także czy do obalenia domniemania dobrej wiary wystarczające jest poddanie w wątpliwość dobrej wiary, bez jednoczesnego powołania dowodu na okoliczność złej wiary posiadacza, gdyż ich stosowanie budzi w praktyce wątpliwości, a brak jest w dotychczasowym orzecznictwie jasnych wytycznych, co do ich stosowania.

Zdaniem skarżącego zachodzi również potrzeba wykładni art. 305² k.c., gdyż jego stosowanie budzi w praktyce poważne wątpliwości, a brak jest w dotychczasowym orzecznictwie jasnych wytycznych, co do jego stosowania

w zakresie sposobu ustalania wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu, w szczególności zaś ustalenia czy wynagrodzenie to powinno uwzględniać zmniejszenie wartości nieruchomości, także w przypadkach, gdy nabycie nieruchomości następowało przez właścicieli z istniejącymi już na gruncie urządzeniami przesyłowymi.

W ocenie skarżącego skarga jest również oczywiście uzasadniona Sąd Okręgowy niewłaściwie, bowiem zastosował art. 305² § 2 k.c. i ustanowił służebność przesyłu w sytuacji, gdy uczestnik dysponował tytułem prawnym w postaci decyzji administracyjnej lub ewentualnie nabytej w drodze zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu, co zostało potwierdzone wyrokiem Sądu Okręgowego w P. wydanym w sprawie dotyczącym tej samej linii elektroenergetycznej, przebiegającej przez tę samą miejscowość, w której położona jest nieruchomość wnioskodawców.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną wnioskodawcy wnieśli o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania oraz zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ. i z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/04, nie publ.).

Wskazanie natomiast przyczyny określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nakłada na skarżącego obowiązek przedstawienia zagadnienia o charakterze abstrakcyjnym wraz z argumentami prowadzącymi do rozbieżnych ocen prawnych, wykazania, że nie zostało ono rozstrzygnięte w dotychczasowym orzecznictwie, a wyjaśnienie go ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, ale także innych podobnych spraw, przyczyniając się do rozwoju prawa (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11 i z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151). Nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa ani nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy w danej kwestii wyraził swój pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 lipca 2015 r., I CSK 976/14, nie publ.).

Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania nie spełnia tych wymogów.

Problem, którego wyjaśnienie jest konieczne dla rozstrzygnięcia danej sprawy, musi być sformułowany na bazie wiążącego Sąd Najwyższy stanu faktycznego (art. 398¹³ § 2 i art. 398³ § 3 k.p.c.), z uwzględnieniem rzeczywiście wyrażonego przez Sąd w zaskarżonym orzeczeniu stanowiska, które nie może być, modyfikowane lub uwzględniane jedynie wybiórczo, na potrzeby sformułowania wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania. Skarżący reguły tej nie respektuje czyniąc błędne założenie, że, wnioskodawcy nie obalili domniemania dobrej wiary, a całokształt materiału dowodowego nie pozwalał jednoznacznie przesądzić o tym,

że posiadacz znajdował się w złej wierze, w sytuacji gdy Sądy obu instancji zajęły przeciwne stanowisko. Skarżący w tym zakresie nie formułuje zagadnienia prawnego, lecz kwestionuje zasadność przypisania jego poprzednikowi prawnemu złej wiary w dacie wejścia w posiadanie służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu.

Ponadto, zgodnie z aktualnym stanowiskiem judykatury Sądu Najwyższego odnośnie do posiadania nieruchomości w zakresie służebności przesyłu (służebności odpowiadającej treścią służebności przesyłu) ocena czy wejście w posiadanie nastąpiło w dobrej lub złej wierze wymaga analizy całokształtu okoliczności poprzedzających i towarzyszących uzyskaniu posiadania. Posiadacz jest w dobrej wierze, jeżeli objęcie cudzej nieruchomości w posiadanie nastąpiło w takich okolicznościach, które usprawiedliwiają jego przekonanie, że nie narusza cudzego prawa, albo gdy posiadacz przypuszcza, że prawo mu przysługuje, a przekonanie to jest usprawiedliwione okolicznościami faktycznymi. Posiadaczowi trzeba przypisać złą wiarę wtedy kiedy wie, że prawo mu nie przysługuje albo nie wie wskutek braku należytej staranności (por. m.in. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego – zasada prawna - z dnia 6 grudnia 1991 r., III CZP 108/91, uchwały Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2015 r., III CZP 76/15, z dnia 8 grudnia 2016 r., III CZP 86/16, nr 9, poz. 98, z dnia 15 lutego 2019 r., III CZP 81/18, nie publ., postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 18 sierpnia 2018 r., IV CSK 636/16, nie publ., z dnia 23 lipca 2017 r., I CSK 360/14, nie publ., z dnia 2 marca 2017 r., V CSK 356/16, nie publ., z dnia 3 lutego 2016 r., V CSK 105/16, nie publ., z dnia 21 maja 2015 r., IV CSK 468/14, nie publ., z dnia 7 maja 2014 r., I CSK 354/12, OSNC-ZD 2014, nr 1, poz. 5, z dnia 7 maja 2014 r., II CSK 472/13, nie publ. oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2013 r., V CSK 320/12, nie publ.). Stwierdzono także, że wybudowanie urządzeń przesyłowych na gruncie osoby trzeciej za jej zgodą wyrażoną bez zachowania formy aktu notarialnego świadczy o złej wierze posiadacza nieruchomości (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2019 r., III CZP 110/18, nie publ.).

Również zagadnienie zasad ustalania wynagrodzenia za obciążenie nieruchomości służebnością przesyłu, było już wielokrotnie przedmiotem wyjaśnień Sądu Najwyższego i brak podstaw do kolejnej wypowiedzi w tym

przedmiocie. Wskazuje się, że roszczenie o ustanowienie służebności przesyłu nie podlega przedawnieniu, a wynagrodzenie za jego ustanowienie musi być zindywidualizowane do okoliczności konkretnego przypadku. Powinno uwzględniać cały uszczerbek będący następstwem ustanowienia służebności przesyłu, w tym także zmniejszenie jej wartości. Źródło rekompensowanego uszczerbku powinno leżeć w zdarzeniu, jakim jest powstanie prawa (służebności), przez które to zdarzenie uszczerbek staje się trwały i nieodwracalny. Może być obliczone na podstawie różnicy między wartością nieruchomości bez obciążenia, a wartością uwzględniającą obciążenie spowodowane ustanowieniem służebności (por. m.in. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 2013 r., III CZP 101/12, OSNC 2013, nr 7-8, poz. 89 i z dnia 8 września 2011 r., III CZP 43/11, OSNC 2012, nr 2, poz. 18, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 września 2011 r., II CSK 681/10, nie publ. oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2012 r., IV CSK 56/12, MoP 2015, nr 3, str. 143, z dnia 8 lutego 2013 r., IV CK 317/12, IC 2014, nr 10, str. 47, z dnia 11 czerwca 2015 r., V CSK 468/14, nie publ, z dnia 18 maja 2016 r., V CSK 531/15, OSNC – ZD 2018, nr A, poz. 14). Z analizy wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania wynika, że skarżący kwestionuje trafność przyjęcia przez Sąd Okręgowy, że wnioskodawcy wykazali zasadność zasądzenia na ich rzecz wynagrodzenia w określonej przez Sąd Okręgowy wysokości, są to jednak kwestie stosowania art. 305² § 2 k.c. w okolicznościach sprawy, które nie dowodzą istnienia potrzeby wykładni tego przepisu w kontekście wskazywanym przez skarżącego.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance wymienionej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga natomiast wykazania niewątpliwej, widocznej *prima facie*, bez konieczności głębszej analizy, sprzeczności orzeczenia z zasadniczymi i nie podlegającymi różnej wykładni przepisami albo jego wydania w wyniku oczywiście błędnej, widocznej bez głębszej analizy prawniczej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa. Natomiast skarżący przedstawiając, jako okoliczność uzasadniającą rozpoznanie skargi kasacyjnej „oczywiste naruszenie prawa” powinien wykazać kwalifikowany charakter tego naruszenia (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 100 i z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49).

Skonfrontowanie zaskarżonego orzeczenia z uzasadnieniem wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie pozwala na stwierdzenie, by spełniona została, wyżej zdefiniowana, przesłanka oczywistej zasadności skargi.

W postępowaniu kasacyjnym Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, a podstawą skargi nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów i oceny dowodów (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.), czego nie respektuje skarżący konstruując wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania na okolicznościach sprzecznych z podstawą faktyczną rozstrzygnięcia, a zatem usuwających się spod kontroli kasacyjnej. Z ustaleń tych wynika, że uczestnik nie wykazał, by decyzja administracyjna, którą przedłożył w toku postępowania wydana na podstawie art. 35 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości (jedn. tekst: Dz.U. z 1961 r., Nr 18, poz. 94) dotyczyła nieruchomości wnioskodawców lub ich poprzedników prawnych. Z motywów zaskarżonego rozstrzygnięcia wynika również, że skarżący nie wykazał, by początek biegu zasiedzenia linii przesyłowej w odcinku znajdującym się na nieruchomości wnioskodawców miał miejsce wcześniej niż w 1988 r., a wszechstronna ocena zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego doprowadziła Sądy obu instancji do przekonania, że uczestnik był posiadaczem nieruchomości w złej wierze. Okoliczność, że w innym postępowaniu, o odmiennej podstawie faktycznej rozstrzygnięcia, dotyczącego innej nieruchomości (choć tej samej infrastruktury przesyłowej), uczestnik zdołał wykazać, że posiadanie jego poprzednika prawnego rozpoczęło się wcześniej (1982 r.) co spowodowało uwzględnienie podniesionego przez niego zarzutu zasiedzenia, w żadnym wypadku nie dowodzi, że jego niewystarczająca, zdaniem Sądów obu instancji, inicjatywa dowodowa w rozpoznawanej sprawie, miałyby przekonywać o oczywistej zasadności skargi. Analiza zakresu zaskarżenia apelacji wnioskodawców od rozstrzygnięcia Sądu pierwszej instancji, z uwzględnieniem charakteru sprawy o ustanowienie służebności przesyłu, nie potwierdza tezy by oczywista zasadność skargi miała wynikać z orzeczenia przez Sąd drugiej instancji ponad żądanie wnioskodawców.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3, art. 99 i w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 398²¹ k.p.c. i § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 5 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jedn. tekst: Dz. U. z 2018, poz. 265).